

Тема уроку: література українського романтизму.

**Поети-романтики. П. Гулак - Артемовський,
«Рибалка»; Є. Гребінка, «Українська мелодія»; М.
Костомаров, «Соловейко»**

Хід уроку

I. Мотивація навчальної діяльності школярів.

Вступне слово вчителя.

Добрий день, дорогі діти. Сьогоднішній урок – це мандрівка у світ краси, чарівності, неповторності, де кожне слово грає різними барвами, мінитьця, вабить. Ви знаєте, що література – це вид мистецтва, який має універсальну здатність впливати на розум, серце і душу читачів. Саме поету чи письменнику вдається торкнутися найніжніших струн людського серця, викликати в ньому певні емоції, почуття, показати людину у всій її красі. Ми розпочинаємо вивчення з вами літературного напрямку – романтизму.

II. Оголошення теми й мети уроку.

Хвилина мудрості. (Вислови про романтизм)

Мрія про рівність усіх людей, устремління до справедливості, добра, краси знайшла своє вираження в романтичних творах. (З літературної критики)

Буває мить якогось потрясіння:

Побачиш світ, як вперше у житті.

Звичайна хмара, сіра і осіння,

Пропише раптом барви золоті.

Л.Костенко

III. Актуалізація опорних знань учнів.

- Розповіді учнів про романтизм. Міжпредметні зв'язки: зарубіжна література, всесвітня історія.
- Повідомлення вчителя. Романтичне зображення життя виникало паралельно з реалістичним ще в глибоку давнину. Виявилось воно у творах різних жанрів стародавніх літератур: в казках, легендах, міфах,

ідиліях, пригодницьких повістях і романах, пізніше – в баладах, феєріях.

Назва цього методу з'явилася через багато віків: походить вона від слова «романський», що вживалося спочатку на означення творів, писаних не латинською, а якоюсь із мов романської групи індоєвропейської родини – французькою, італійською, іспанською, португальською, румунською.

Романтизм в Україні має такі особливості:

- Велику роль в усіх родах літератури відігравала національно-історична тематика;
- ідеалізувалися патріархальні відносини;
- у характерах поєднувалися національне соціальне першоджерела;
- ліричний герой перебував у гармонії з природою;
- «Світова туга» носила характер суму за минулою славою та волею України;
- український романтичний герой – це людина, яка є частиною всеосяжної природи, індивідуально-неповторна; тому часто використовувався прийом психологічного паралелізму – паралельне зображення людини і природи;
- головний герой української романтичної поезії – вільний козак, вершник – символ виклику долі, який знаходиться серед неозорих просторів (часто вживалися народнопісенні образи « синє море », « широкий степ », « буйний вітер », « бистрий Дунай »);
- підносився ідеал суспільно-активної, діяльної людини – патріотичної, хороброї, здатної до самопожертви, відданої інтересам України (його уособлюють козаки, гайдамаки, народні співці, бандуристи).

Тематична спрямованість

- Історичне минуле України з її демократичним укладом, козацькою вольницею;
- звитяжна боротьба проти зовнішніх ворогів;
- викриття й засудження пороків суспільного ладу (захист скривдженого люду, глибоке співчуття йому).

Конфлікт між людиною і суспільством.

Харківська школа романтиків

(Засновник І. Срезневський)

Представники: Боровиковський, Метлинський, Костомаров, Шпигоцький, Гулак-Артемівський, Писаревський, Петренко.

Автори романсів

«Вечірня пісня» (сл. Володимира Самойленка, муз. Кирила Стеценка), «Ніч яка місячна» (Михайло Старицький), «Повій, вітре, на Україну» (Степан Руданський), «Стоїть гора високая» (Леонід Глібов), «Ой ти, дівчино, згоріха зерня» (Іван Франко).

IV. Робота в парах із книжкою

- а). Прочитати поезії;
- б). визначити тему, ідею, основну думку;
- в). композиція твору;

V. Міні-проекти, підготовлені учнями заздалегідь. Розповідь про життєвий і творчий шлях Гулака-Артемівського, Євгена Гребінки, Миколи Костомарова.

VI. Робота з твором (повідомлення груп, доповнення, питання до твору).

Гулак-Артемівський «Рибалка»

Тема: розповідь про те, як молодий Рибалка за наполегливими вмовляннями

дівчини Русалки пірнув у воду, намагаючись там продовжити своє життя.

Ідея: ушлявлення щирого почуття кохання, за допомогою якого можна звабити людину, змінити умови її життя.

Основна думка: кохання – зваба, що змушує людину без вагань проїнятися цим почуттям і насолоджуватися ним.

Жанр: малоросійська балада (за визначенням самого автора).

Балада – невеликий віршований твір, у якому розповідається про події та

персонажів героїчного, історичного або фантастичного характеру.

Особливості балади як жанру:

- зображення однієї події з життя героя;
- висока емоційність;
- не велика кількість дійових осіб;
- стислість малий обсяг;
- віршована форма.

Сюжет твору – переказати !

Композиція

Експозиція: на березі рибалка молоденький.

Зав'язка: Аж гульк... з води Дівчинонька пливе.

Кульмінація: Рибалка встав, рибалка йде

Розв'язка: І більше вже не бачили рибалки.

Основні ознаки романтизму у творі

- перенесення в літературу фольклорного жанру;
- незвичайні картини природи;
- тон балади, її мелодійність, емоційність;
- національний колорит у зображенні Рибалки і русалки;
- наявність часто вживаних пестливих форм.

Щоденник подвійних нотаток

Художні особливості балади

Риторичні оклики: Вода шумить! Вода гуля!
Ловіться, рибочки, великі і маленькі!

Риторичні запитання: Чи то коханнячко? Чи се ж вода?

Метафори: Вода шумить, гуля; рибонька смик, серце тьох.

Епітети: « сонечко і місяць веселенькі », «парубоцьке серденько ».

Порівняння: вода – дзеркало ;

Повтори: вода шумить, вода гуля.

1) Робота в парах.

- Скласти інформаційне гроно щодо характеристики героїв балади

любенський

молоденький

Рибалка

сумний

здатний до щирого кохання

вродливий

легковажний і довірливий

звблива

«Косу зчісує, бризками моргає»

співуча

Дівчинонька

спокусниця

захисниця краси морської

переконлива і хитра

любляча натура

Є. П. Гребінка «Українська мелодія»

Тема твору : розповідь про вболівання матері з приводу подальшого життя її дочки у шлюбі.

Ідея твору:возвеличення щирого почуття кохання, заради якого людина

жертвує навіть власним життям .

Жанр: літературна пісню про трагедію життя.

Основна думка: шлюб з нелюбом (за бажанням матері)-самогубство молодиці :

О, Боже мій милий! Що я наробила Дочку, як схотіла, із світу
згубила.

Композиція: діалог матері з дочкою про її майбутній щасливий шлюб.

Проблематика твору:

- батьки і діти;
- що є щастя;
- життя і смерть.

Художні особливості поезії

Звертання: «Ні мамо... Останешся, доню», «О мамо голубко».

Риторичні оклики: «Ні мамо, не можна нелюба любити».

Риторичні запитання: «Хіба ж ти не бачиш, яка я стара».

Повтори: «сиротою, сироті», «нелюба любить».

Порівняння: Стогнати як горлиця.

Метафора: Стогнати під землею, щастя утрачу, «Хрест Божий стоїть»,.....

Епітети: нещаслива доля.

1) Міні –дискусія

- Яким ви вбачаєте життя матері без дочки?

2) **Мікрофон** любов – це...

3) Робота в малих групах. Скласти сенкан

«Кохання».

Полум'яне, щире

Боротися, здобувати, жертвувати.

Почуття, джерело руху

Смисл життя.

Микола Іванович Костомаров «Соловейко»

Тема уроку: відтворення краси весняної природи, яку доповнює сумний спів страждаючого солов'я.

Мета уроку. Утворення чаруючої пісні солов'я, що здатна розрушити людські
серця.

Основна думка: співчутливий голос птаха додав жалю дівчині, яка сумувала білямогили.

Художні особливості твору

Повтори: «зелений сад», «співа співець».

Гіпербола: І в небо думкою злетів; Між зорями співає.

Метафори: сад вдяга весна; могила забреніла; соловейко затлямка; засвистить;

солов'ї ведуть танок, соловейкооплакуєбіди людські; жаль ллється в
людські серця; соловейзастогнав;серденькогласпташини
розпізнало; серденькопіснярозрушала.

Епітети: «зеленая могила», «приятні серця», спів старинний; самотня могила.

Порівняння: «Жаль ллється в серця, як в квіти крапельки дощовії».

Риторичні оклики: «Зеленая могила! Могила забреніла»; «З душі не кине квітку».

Риторичні запитання: «Хто гласи їх розлічити?», «Хто передом із їх їде?»

Зменшувально-пестливі форми. «любеньке, крапелька, серденько».

1. Елементи романтизму в поезії

(виявити)

2. Прослухати солов'їний спів в аудіо записі

(Робота в парах)

а) Які почуття і враження охопили вас, коли ви чули милозвучну мелодію;

- б) відтворіть їх письмово за допомогою прийому «Доміно»;
в) Інформаційне гроно «Спів солов'я у творі».

„приятний, люб'язний”

Солов'їний спів „здатний перелічити зорі”
 „кохання і радість”
 „обіди оплакує людські”
 стогін

VII. Підсумок уроку.

VIII. Домашнє завдання.